

Projektipäällikkö Mika Lehtonen

15.2.2010

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 106/2009 VP, ASELAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

Hallituksen esityksellä ehdotetaan saatettavaksi voimaan YK:n tuliasepöytäkirjan sekä EU:n asedirektiivin muuttamisesta annetun direktiivin edellyttämät muutokset. Lisäksi ampuma-aselakiin esitetään tehtäväksi useita kansallisista syistä johtuvia muutoksia.

Hallituksen esityksen tavoitteena on turvata ampuma-aseella tapahtuvan harrastustoiminnan jatkuminen, mutta toisaalta parantaa luvanhakijan ja -haltijan henkilökohtaista sopivuutta koskevia lupaviranomaisen tiedonsaantioikeuksia. Toisena keskeisenä tavoitteena on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta ongelmalliseksi osoittautuneiden käsiaseiden eli pistoolien, pienoispistoolien, revolverien ja pienoisrevolverien valvonnan tehostaminen siten, että luvan saisi vain henkilö, joka osoittaa aktiivisesti harrastavansa ampumaurheilua taikka loukku- tai luolapyyntiä. Myös käsiaseilla tapahtuvan harrastuksen jatkumista valvottaisiin.

Käsiaseita koskevat uudet säännökset

Ampuma-aselain käsiaseita eli pistooleita, pienoispistooleita, revolvereja ja pienoisrevolvereja koskevia säännöksiä ehdotetaan uudistettaviksi. Hankkimis- ja hallussapitoluvan, rinnakkaisluvan sekä aseenkäsittelyluvan näihin asetyyppeihin saisi jatkossa vain 20 vuotta täyttänyt henkilö. Ampumaurheilu ja -harrastus -perusteella hankkimisluvan voisi saada vain henkilö, joka olisi yhdistyksen 4 §:n¹ mukaisen luvan saaneen yhdistyksen jäsen. Tällaisia yhdistyksiä ovat ampumaseurat. Myös metsästysseurat ja reserviläisyhdistykset ovat hakeneet kyseisiä lupia.

Luvan saisi henkilö, joka osoittaa harrastavansa aktiivisesti ammuntaa. Aktiivinen toiminta voi koostua harjoittelusta, kilpailemisesta, kilpailun toimitsijana toimimisesta sekä valmentamisesta tai kouluttamisesta ampuma-aseen käyttöön. Aktiivisuusvaatimuksen tarkempi määrittely tapahtuisi valtioneuvoston asetuksessa. Haettaessa käsiaselupua ampumaurheilu ja -harrastus -perusteella harrastuksen aktiivisuus tulisi osoittaa yhdistyksen ampuma-asekouluttajan antamalla todistuksella. Ampuma-asekouluttaja olisi viranomaisen hyväksymä yhdistyksen jäsen tai sen palveluksessa oleva henkilö.

Ensimmäinen käsiaseelle annettava hallussapitolupa annettaisiin enintään viiden vuoden määräajaksi. Tänä aikana annettavat uudet käsiaseluvat annettaisiin määräajaksi, joka päättyisi samanaikaisesti ensimmäisen määräaikaisen luvan kanssa. Määräaikaisen luvan päättymisen jälkeen lupa

---

¹ Yhdistystä, jonka toimintaan kuuluu harjoittaminen ampuma-aseiden käyttöön ja joka ei ole yksinomaan metsästystä varten, ei saa perustaa ilman aluehallintoviraston lupaa.

annettaisiin toistaiseksi, mutta luvanhakijan olisi viiden vuoden välein osoitettava harrastuksensa jatkuminen. Muussa tapauksessa lupa voitaisiin peruuttaa.

Metsästysperusteella käsiase-luvan saisi vain henkilö, joka esittää riistanhoitoyhdistyksen antaman todistuksen loukku- tai luolapyyntiharrastuksestaan. Riistanhoitoyhdistyksillä on viranomaistehtäviä. Ne ohjaavat pienpetojen metsästystä riistanhoitotoimenpiteenä ja pitävät saalismääristä tilastoja ja järjestävät kilpailuja. Niillä on siten säännönmukaisesti paras tieto pienpetopyynneistä ja pyytäjistä. Metsästysperusteella hankkimislupaa haettaessa ei edellytettäisi kahta vuotta kestänyttä aktiivista harrastusta. Käsiase-luvan voisi saada ainoastaan lippaattomaan kertatulitoimiseen pienoispistooliin taikka pienoisrevolveriin. Tällöin tarpeettoman tulivoimaiset ja tehokkaat käsiaseet olisi rajattu luvansaannin ulkopuolelle suoraan laissa. Tämä ohjaisi käytännön yhdenmukaiseksi eikä lupaviranomaisen tarvitsisi erikseen perustella tarpeettoman tulivoimaisen tai tehokkaan ase- n soveltumattomuutta kyseiseen käyttötarkoitukseen. Luvan määräaikaisuuden ja harrastuksen jatkumisen osoittamisen osalta ehdotettu sääntely vastaisi ampumaurheilu ja -harrastus -perusteella tapahtuvaa sääntelyä.

Ikärajat

Voimassaolevan ampuma-aselain (1/1998) mukaan lupa ampuma-aseen hankkimiseen ja hallussapitoon sekä rinnakkaislupa voidaan antaa 18 vuotta täyttäneelle henkilölle. Metsästyslain mukaan sallittua eläinten ampumista sekä ampumaurheilua ja -harrastusta varten lupa voidaan kuitenkin huoltajien suostumuksella antaa 15 vaan ei 18 vuotta täyttäneelle henkilölle. Luvan antaminen alle 18-vuotiaalle on asedirektiivin (1991/477/ETY) mukaan näihin tarkoituksiin sallittua.

Asedirektiivin muuttamisesta annetun direktiivin mukaan lupa ampuma-aseen hallussapitoon voidaan antaa alle 18-vuotiaalle direktiivissä säädetyin edellytyksin. Direktiivin mukaan lupa ampuma-aseen hankkimiseen voidaan antaa alle 18-vuotiaalle vain, jos hankkiminen tapahtuu muuten kuin ostamalla. Voimassa oleva ampuma-aselaki ei täytä asedirektiivin muuttamisesta annetun direktiivin vaatimuksia siltä osin kuin se sallii ampuma-aseen ostamalla tapahtuvan hankinnan 15 vaan ei 18 vuotta täyttäneelle.

Asedirektiivin muutoksen edellyttämä muutos ampuma-aselakiin esitetään toteutettavaksi siten, että ampuma-aseen hankkimisluvan alaikärajaksi säädetään 18 vuotta, käsiaseiden osalta kuitenkin 20 vuotta. Huoltajien suostumuksella rinnakkaislupa haulikkoon, kivääriin, pienoiskivääriin tai yhdistelmäaseeseen voitaisiin antaa metsästyslainsäädännön mukaan sallittua eläinten ampumista taikka ampumaurheilua ja -harrastusta varten myös 15 vaan ei 18 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka muuten täyttää luvan saajaa koskevat edellytykset. Rinnakkaislupajärjestelmä turvaa 15 vaan ei 18 vuotta täyttäneiden metsästysmahdollisuudet, se on selkeä ja korostaa tällaisen henkilön huoltajan tai muun lähipiiriin kuuluvan täysi-ikäisen henkilön vastuuta nuoren metsästäjän tai urheiluampujan ohjauksessa.

Jotta nuoren harrastaminen olisi mahdollista siinäkin tapauksessa, että hänen lähipiirissään ei ole henkilöä, joka harrastaisi metsästystä tai urheiluammuntaa, esitetään lisättäväksi uusi hankkimislupaa koskeva lupaperuste. Hankkimislupa voitaisiin antaa 15 vuotta vaan ei 18 vuotta täyttäneen, luvanhaltijan huollettavana olevan henkilön hallussa pidettäväksi tarkoitettun haulikon, kiväärin, pienoiskiväärin tai yhdistelmäaseen säilyttämistä ja kuljettamista varten. Luvan hakijaan sovellettaisiin samoja henkilökohtaista sopivuutta koskevia edellytyksiä kuin muihinkin luvanhakijoihin. Hänen hankkimis- ja hallussapitolupiinsa asetettaisiin ehto, jonka mukaan luvanhaltija ei saisi ampua aseella. Huoltajan hallussapitolupa raukeaisi, kun nuorin rinnakkaisluvanhaltija täyttäisi 19 vuotta. Tällöin lupa-asiat olisi järjesteltävä uudelleen.

Henkilökohtaisen sopivuuden valvonnan tehostaminen

Ampuma-aselain 45 §:n 1 momentin mukaan hankkimislupa voidaan antaa sellaiselle henkilölle, jota terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella on pidettävä sopivana pitämään hallussa ampuma-aseita. Lupaviranomaisella on epäselvissä tapauksissa tarve saada asiantuntijan arvio siitä, onko luvanhakijalla sellainen psyykinen sairaus tai mielenterveyden ongelma, jonka vuoksi hän on itselleen tai toisille vaarallinen. Lupaviranomaisella ei ole tarvetta saada tämän yksityiskohtaisempia tietoja luvanhakijan terveydentilasta. Lupaviranomaisella on henkilön sopivuuden arviointia varten tarve saada luvanhakijasta ja -haltijasta tämän väkivaltaista käyttäytymistä ja päihteiden käyttöä koskevaa tietoa.

Lupaviranomainen selvittää luvanhakijan henkilökohtaista sopivuutta rekisteritarkistuksin poliisin tietojärjestelmistä. Näistä on saatavissa tietoja esimerkiksi luvanhakijaa koskevista rikosepäilyistä sekä päihteiden käytöstä. Henkilökohtaista sopivuutta selvitetään myös luvanhakijaa haastattelemalla. Lupahakemus on ampuma-aselain 42 §:n 3 momentin mukaan jätettävä pääsääntöisesti henkilökohtaisesti. Lupaviranomainen voi ampuma-aseasetuksen 43 §:n 3 momentin nojalla pyytää hakijaa toimittamaan häntä koskevan lääkärintodistuksen. Sopivuutta koskevia tietoja voidaan saada myös muilta viranomaisilta poliisilain 35 §:n nojalla.

Luvanhakijan ja -haltijan henkilökohtaisen sopivuuden valvontaa ehdotetaan tehostettavaksi usein eri keinoin.

Ehdotetun 45 §:n 1 momentin perusteella hankkimislupa voitaisiin antaa vain luvanhakijalle, joka antaa suostumuksensa siihen, että poliisilla on oikeus saada hänestä sellainen lääketieteellinen arvio, jonka avulla lupaviranomainen voi arvioida hänen sopivuuttaan ampuma-aseen hallussapitoon. Ampuma-aseasetuksen 43 §:n 3 momenttiin perustuva oikeus vaatia luvanhakijaa itseään toimittamaan häntä koskeva lääkärintodistus jäisi voimaan.

Poliisilain 35 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisilla olisi oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä saada ampuma-aselain mukaisen luvan hakijan ja hyväksynnän saajaksi haettavan henkilön henkilökohtaisen sopivuuden arviointia varten välttämättömiä tietoja asevelvollisen palveluksesta ja palveluskelpoisuudesta sekä luvanhakijan päihteiden käyttöön

ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja. Poliisilla olisi lisäksi oikeus edellä mainitun henkilön suostumuksella saada tätä koskevia terveystietoja.

Päihteiden käyttöön ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyvien tietojen saamista koskevalta osin säännös säilyisi sisällöllisesti nykyisellään, sitä kuitenkin laajennettaisiin koskemaan myös luvan tai hyväksynnän hakijaa.

Ehdotetun 45 §:n 1 momentin mukaan asevelvollisen olisi lupaa hakiessaan esitettävä selvitys suoritetusta varusmies- tai siviilipalveluksesta. Jos hän ei olisi palvelusta suorittanut, hänen olisi esitettävä määräys aloittaa palvelus taikka päätös palveluksesta vapauttamisesta, palvelusajankohdan siirrosta tai palveluksen keskeyttämisestä syineen. Lupaviranomainen saisi näin hakijalta itseltään tiedon palvelukseen liittyvistä seikoista.

Asevelvollisuuslain 97 a §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että asevelvollisrekisteristä voitaisiin salassapitovelvollisuuden estämättä antaa välttämättömiä tietoja ampuma-aselain mukaisen luvan hakijan ja haltijan sekä hyväksynnän saajaksi haettavan ja hyväksynnän saaneen henkilökohtaisen sopivuuden arviointia varten asevelvollisen palveluksesta ja palveluskelpoisuudesta. Sotilasviranomainen saisi antaa tiedon poliisille myös oma-aloitteisesti, jos sotilasviranomaisen arvion mukaan on perusteltua syytä epäillä, että asevelvollinen on sopimaton pitämään hallussa ampuma-asetta, aseosa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia. Poliisin olisi hävitettävä sotilasviranomaisen oma-aloitteisesti luovuttama tieto välittömästi, jos tietoa ei käytettäisi ampuma-aseissa tarkoitetun luvan tai hyväksynnän peruuttamista koskevaan harkintaan.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 45 c §, jossa luvanhakija ehdotetaan velvoitettavaksi suorittamaan hänen henkilökohtaista sopivuuttaan mittaavan soveltuvuustestin. Soveltuvuustesti olisi puolustusvoimien asiantuntijoiden kehittämä tietokonepohjainen testi, jonka tekeminen kestäisi noin puolesta tunnista tuntiin. Testissä selvitettäisiin luvanhakijan väkivaltaiseen käyttäytymiseen, paineensietokykyyn, impulsiivisuuteen ja vastaaviin ominaisuuksiin liittyviä seikkoja. Testin tulosta ei käytettäisi kielteisen lupapäätöksen perusteena vaan luvanhakijaa pyydetäisiin tarvittaessa toimittamaan lisäselvityksenä esimerkiksi lääkärin tai psykologin lausunnon. Asetuksella säädettäisiin poikkeuksia testin suoritusvelvollisuudesta silloin kun hakijan suorittamasta edellisestä testistä olisi kulunut lyhyt aika tai hakijan sopivuus olisi muulla tavoin tullut luotettavasti osoitetuksi. Testin tulos hävitettäisiin asian tultua lainvoimaisesti ratkaistuksi.

Ehdotetun 114 §:n mukaan lääkärillä ja muulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on perustellusta syytä oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä tehdä poliisille ilmoitus henkilöstä, joka saattaa olla sopimaton pitämään hallussaan ampuma-asetta, aseosa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia. Ilmoitus tehtäisiin Poliisihallituksen viranhaltijalle, joka tarkastaisi, onko henkilöllä ampuma-ase tai muu ampuma-aselain soveltamisalaan kuuluva esine. Jos tällainen olisi, ilmoitus toimitettaisiin edelleen lupaviranomaiselle. Jos ei olisi, ilmoitus hävitettäisiin.

Kyseessä olisi siis ilmoitusoikeus, ei velvollisuus. Terveydenhuollon ammattihenkilö voisi tehdä ilmoituksen, jos hän katsoo siihen olevan

perustellun syyn. Potilaankin edun mukaista on se, että hän ei vahingoita itseään tai toista. Koska kyseessä on oikeus, ei esitys sisällä ilmoituksen tekemättä jättämiseen kohdistuvaa rangaistussäännöstä.

Poliisilain 35 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisilla on oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä saada ampuma-aselain (1/1998) mukaisen luvan haltijan sekä hyväksynnän saaneen henkilön henkilökohtaisen sopivuuden arviointia varten välttämättömiä tietoja asevelvollisen palveluksesta ja palveluskelpoisuudesta sekä luvanhakijan päihteiden käyttöön ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja. Tietojen saaminen päihteiden käytöstä ja väkivaltaisesta käyttäytymisestä ei enää edellyttäisi perustellusta syystä tapahtuvaa pyyntöä. Poliisilla olisi lisäksi oikeus edellä mainitun henkilön suostumuksella saada tätä koskevia terveystietoja. Jos suostumusta ei annettaisi, lupa tai hyväksyntä voitaisiin ehdotetun 67 §:n 2 momentin 4 kohdan perusteella peruuttaa.

Ampuma-aseen määritelmä ja aseiden osat

Ampuma-aselain 2 §:n ampuma-aseen määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että ampuma-aseeksi katsottaisiin myös sellainen esine, joka muistuttaa ampuma-asetta ja joka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa puolesta on ilman erityistietoja ja -taitoja muunnettavissa toimivaksi ampuma-aseeksi. Muutos perustuu asedirektiivin muuttamisesta annettuun direktiiviin, jossa määritelmä on tulkinnanvaraisempi siltä osin, että siitä puuttuu käsitepari ”ilman erityistietoja ja -taitoja”. Direktiivin muutoksen tarkoituksena on ollut määritellä luvanvaraisiksi sellaiset kaasu- ja starttipistoolit, jotka ovat helposti muunnettavissa toimiviksi ampuma-aseiksi. Hallituksen esityksen määritelmä ei kattaisi tavanomaisia ilma-aseita, koska niiden muuntaminen edellyttää erityistietoja ja -taitoja patruunapesän ja laukaisukoneiston valmistamisen osalta. Sillä seikalla, että erityistiedot ja -taidot ovat hankittavissa, ei olisi merkitystä.

Ampuma-aselain 3 §:n luvanvaraisten aseiden osien luetteloa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että nykyisten, piipun tai putken, patruunapesän ja sulkulaitteen lisäksi luvanvaraisiksi osiksi ehdotetaan aseiden runkoa, sulkulaitteen runkoa, sulkukappaletta, äänenvaimenninta sekä näitä toiminnallisesti vastaavia aseiden osia. Asedirektiivin muuttamisesta annettu direktiivi sisältää näiden osien luettelon osien määritelmänä. Direktiivissä termiä osat on kuitenkin käytetty vain asekauppiaan, asevälittäjän sekä laittoman kaupan ja valmistuksen määritelmässä, merkintävaatimusta koskevassa artiklassa ja etämyyntiä koskevassa artiklassa. Luvanvaraisten aseiden osien piiriä on tarpeen laajentaa myös kansallisista syistä. Direktiiviä vastaava aseiden osien määritelmä on myös YK:n tuliasepöytäkirjassa, jossa on kuitenkin jätetty sääntely kansallisten säännösten varaan.

Tuliasepöytäkirjan ja asedirektiivin muuttamisesta annetun direktiivin aseiden osien määritelmät sisältävät myös äänenvaimentimet. Ne ehdotetaan luvanvaraistettaviksi, mutta ehdotetut säännökset poikkeaisivat muista aseiden osista hankinnan ja hallussapidon osalta siten, että äänenvaimentimen hankkiminen ja hallussapito ei edellyttäisi erillistä lupaa, jos henkilöllä olisi ampuma-aseen hallussapitoon oikeuttava lupa. Sääntely vastaisi hyvin läheisesti patruunoiden hankkimista ja hallussapitoa koskevaa sääntelyä.

Säilytyksen tarkastusoikeus

Ampuma-aselakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 106 b §, joka koskisi poliisin oikeutta tarkastaa luvanhaltijan ampuma-aseiden säilytys. Tarkastusoikeus kohdistuisi myös kotirauhalla suojattuihin tiloihin. Tämä olisi välttämätöntä, koska ampuma-aseita pääsääntöisesti säilytetään luvanhaltijoiden asunnoissa. Säilytystilojen tarkastusoikeus edellyttäisi ilmoitusta 2 viikkoa ennalta ja se tapahtuisi päällystään kuuluvan poliisimiehen päätöksellä. Tarkastus voi kohdistua vain säilytyksen tarkastamiseen eikä sen tekemiseen saisi käyttää voimakeinoja.

Merkinnät

YK:n tuliasepöytäkirja sisältää ampuma-aseiden merkintävaatimuksia. Ampuma-ase on valmistuksen yhteydessä merkittävä aseeseen yksilöivällä valmistusmerkinnällä. Merkinnän tulee koostua valmistajan nimestä, valmistuspaikasta tai -maasta sekä sarjanumerosta. Vaihtoehtoisesti merkintä voi koostua yksinkertaisista geometrisistä symboleista ja numero- tai kirjainkoodista. Koska merkinnät kuuluvat yhteisölaainsäädännön alaan, on merkintävaatimukset sisällytettävä myös asedirektiivin muuttamisesta annettuun direktiiviin. Direktiivin merkintävaatimukset sallivat merkintätapoja, jotka eivät täytä tuliasepöytäkirjan ensisijaista valmistusmerkintävaatimusta. Hallituksen esityksessä ehdotettu valmistusmerkintävaatimus on tuliasepöytäkirjan ensisijaisen valmistusmerkintävaatimuksen mukainen, joka on selkeä ja aiheuttanee teollisuudelle vähiten tarvetta modifioida merkintöjä eri valtioita varten.

Mikäli aseessa ei olisi yksilöivää valmistusmerkintää, kun se on siirretty tai tuotu Suomeen, olisi siihen tehtävä aseeseen yksilöivä täydennysmerkintä. Suomeen EU:n ulkopuolelta ampuma-ase pysyvästi tuotaessa olisi siihen tehtävä Suomen maakoodista ja tuontivuodesta koostuva maahantuontimerkintä.

Deaktivointi

Ampuma-aseiden deaktivointisäännöksiä esitetään tiukennettavaksi siten, että deaktivoinnin voisi tehdä ainoastaan ampuma-aseen valmistamiseen taikka korjaamiseen ja muuntamiseen luvan saanut ase-elinkeinonharjoittaja. Puolustusvoimat jäisi tältä osin edelleen lain soveltamisalan ulkopuolelle, joten se voisi edelleen deaktivoida aseitaan. Deaktivointia koskevat tekniset vaatimukset annettaisiin sisäasiainministeriön asetuksella. Ne tiukentuisivat tuliasepöytäkirjaan ja asedirektiiviin perustuen siten, että aseeseen osat eivät olisi enää irrotettavissa toisistaan. EU:n komission tulee laatia yhtenäinen deaktivointistandardi.

Muutostarpeet

Hallituksen esitys on valmisteltu siten, että sitä annettaessa ei tasavallan presidentti ollut vielä vahvistanut poliisin hallintorakennemuutoksen II vaiheen säädöksiä. Tämän vuoksi tässä hallituksen esityksessä on käytetty

valmisteltaessa voimassa olleen ampuma-aselain mukaista terminologiaa siten, että lupa- ja valvontaviranomaiseksi on merkitty sisäasiainministeriö. Hallintovaliokuntaa pyydetään muuttamaan hallituksen esitys siten, että säädöksiin sisäasiainministeriön sijaan merkitään lupaviranomaiseksi Poliisihallitus.